

CSONOPLYAI KOCSMÁK

A török kor végén néptelenedett el a régi Bodrog megyei helység, Csonoplya. Az 1701. évi összeírás szerint puszta. A zombori bunyevác határőrök telepítették újra 1747-ben. A magyar lakosság szervezeten 1752-ben érkezik a faluba. 1786-ban pedig németek. Tehát háromajkú, katolikus vallásúak laktak itt.

Az első kocsmáról korán, 1763-ból van adatunk. Anton Cothman, a faluról szóló jelentésében írja, hogy a központban, a templommal szemben található kocma téglából épült. Sajnos, az építés idejét nem említi. Négy helyiségből állt, hiányos felszereléssel. Mivel nem a Pétervárad utca mellett építették fel, csekély volt a bevétele, és nem volt gazdaságos. Tulajdonosa a kamara volt. A helyi hagyomány szerint a királyi kamarás utasítására a Telecskai-dombokba a temetőnél 80 méteres, patkó alakú pincét fúrtak. A falu élelmiszer-tartalékát őrizték itt. A XIX. és a XX. században a falu kocsmárosai bérelték. Sajnos, ez a páratlan műemlék barlangpince, mivel már évtizedek óta nincs használatban, pusztulóban van. A Cothman által emlegetett vendégfogadó lett később a „nagykocma”.

Az 1772-ben kötött úrbéri szerződésben több adat is vonatkozik a „kocsmáltatásra”. A 2. pontban foglaltak szerint a jobbágyoknak megengedetik saját boruk kimérése Szent Mihály napjától Szent Györgyig, továbbá, ha a kamara, a falu földesura, újabb kocsmákat nyittatna, azokban mindenféle ital eladását engedélyezik egész évben. Az italok, a pálinka, a sör kimérése, valamint ezek előállítására az uradalom kiváltságos joga. Ha az uradalom valamely jobbágynak ki is adná a kocma vezetését, akkor az a 1555. évi törvény 36. paragrafusára szerint, amíg a bort árulta, fel volt mentve a heti robot kötelezettsége alól. Megtiltották a kocsmák „Pohn Wein” mód szerinti bérbeadását, amit némely helységekben tévesen vezettek be. A jobbágyokat nem vonhatták felelősségre, ha romlott italt utalt ki az uradalom eladásra. Tilos volt a kocsmán kívül mindenfajta ital árusítása az említett időszakon kívül ott, ahol szőlőtermesztéssel is foglalkoznak. Ilyen volt Csonoplya is, a jobbágyok saját borukat is árulhatták a kamara kocsmájában. A XVIII. században a kamara a bort többnyire Szerémségből szerezte be, de baranyai bort is árultak.

A kamara a kocsmát bérbe adta. Az első ismert bérlő Csonoplyán Joszo Pality volt 1793-ban. Szerencsére fennmaradt az akkori szerződés, amelyet a bérlő kötött a kamarával, amely így szól: „*Odzdel imenovati na znanje dajem,*

Vendégsereg a nagykocsmá előtt

da u 1793/4 god. kroz mene Csonopljanskog Szela Urbarsko Vinototsenje jeszte pod Arendu uzeto u Dve Szto Trideszet i jednu forintu, tojeszt 231 for, -Za koju virovatnost i szigurnosti mojom rukom nacsinyenim krizsem svedocsim. U Csonopli dana 30. Maya 1793 god. Joszo Pality zakupnik.

Ezt az adatot a kocsmákról a XIX. század első harmadában találtuk. 1836-ban Csonoplyának már 4256 lakosa volt. Ahogy gyarapodott a falu lakóinak száma, és javult anyagi helyzete, jelentkeztek a társadalmi élet első jelei is. Igen kedveltek voltak a táncmulatságok, ezért a kocsmák mellé megfelelő termet is építettek. Mivel minden nemzetiségnek más-más volt a szokása, ezért külön-külön kocsmákban szórakoztak, saját zenészeik voltak. Feltételezzük, hogy abban az időben legalább négy kocsmá volt Csonoplyán a nagykocsmán kívül, kettő német, s egy-egy magyar és bunyevác.

A következő adat a nagykocsmáról 1870-ből olvasható. A község akkor végezte el az ingó és ingatlan vagyonösszeírást, a kocsmát az 5. pontban sorolják fel, viszonylagos pontos leírást is adnak róla: földszintes, nádtetős ház, két szobával és egy pincével. Melléképületei egy fészter és egy istálló. Becsült értéke 600 forint. Évi bérlete 42 forint. Sajnos, az összeírás nem közli a bérlő nevét, de arról sem olvashatunk, mekkora a forgalma.

A kocsmákban általában pálinkát, bort és sört mértek. Az utóbbit Apatinból hozták. Kilenc évvel később, 1879-ben a falu előljárói a következő szabályzatot hozták meg felsőbb utasításra:

1. § *Vasárnap és ünnepnap a templomban folyó istentisztelet ideje alatt a kocsmárosoknak tilos alkoholos italokat felszolgálni, és bármilyen rendezvényeket tartani.*

2. § *A kocsmákban a táncok nyáron csak este 11 óráig tarthatók, télen este 10 óráig. A nyári időszak mindig Szent Györgytől Mindenszentekig tart, a téli időszak pedig Mindenszentektől Szent György napjáig. Ha a kocsmáros nem tartaná*

Vendégek a Schleich-féle kocsmá udvarán

be ezeket a határozatokat, először 2 forint a bírsága, azután minden esetben 5-5 forint. A bírság összegét a helyi szegények javára fordítják.

Ez a rendelet híven tükrözi a kor szellemét. A jobbmódúak idővel a kocsmákban is elkülönültek, s hogy ne keveredjenek a „pórnéppel”, külön teremben szórakoztak. Ezeket a vendéglőket kaszinónak nevezték. Az első polgári kaszinót a magyarok alapították a XIX. század utolsó évtizedében a nagykocsmában. Ide csak magyarok jártak. Nagy táncmulatságokat rendeztek, különösen farsangkor. Egy ilyen nagy sikerű bálról még a *Bácska* című hírlap is beszámolt 1894. január 16-án. A tamburások reggel 3 óráig húzták a talpalávalót. A csonoplyai tamburások messze földön híres zenészek voltak. Még Herczeg Ferenc is megemlékezik róluk: „... iszik, mint a csonoplyai tamburás”. A leghíresebb cigány muzikusok a Lakatos, Kolompár és Herka család tagjai voltak.

A németeknek is volt két kaszinójuk. Egyik kocsmában volt a Bauer verein, másikban pedig a Katolische verein. Ezekben fúvószenekarok játszottak.

Az első csonoplyai tamburazenekart Lakatos Gergő alapította 1925-ben. Lakodalmakon, ünnepségeken és táncmulatságokon zenéltek. 1937-ben Kolompár Péter szervezte meg a második tamburazenekart. Ebben Német Péter, Plac Károly, Galac György, Galac Antal és Turcsik András muzsikált. A bunyevácoknak külön bandájuk volt, ebben Stipan Astaloš, Ivan Probojević, Joso Stanković, Stipan Patarica és Franjo Paretić játszott. A német fúvószenekarok közül legismertebb volt Johann Rausch és Josef Krahl együttese.

1921-ben a faluban nyolc kocsmá működött, de a falu vezetősége szerint még kettőre lett volna szükség.

KOCSMÁK A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

Nagykocsmá

Utolsó bérlői: Balasi István, Gyerki Mátyás, Hemm Johann és végül özvegy Schleich Júlia és fiai Károly (elesett az I. világháborúban), Jenő és Zoltán

Tóni Mári államosított kocsmája 1946-ban

voltak. 1921-ben özvegy Schleich Júliának engedélyezték, hogy bővítse a nagy-kocsmát, és ezért öt évre felmentették a bérleti díj fizetése alól. Elsősorban magyarok jártak ide, ezért állandó magyar cigányzenekar muzsikált. Táncmulatságokat és különböző rendezvényeket szerveztek itt. A következő helyiségekből állt: polgári kaszinóterem (biliárdasztallal), táncterem, ivó, két hálószoba, gang és pince. Az udvarban volt egy fészker és egy istálló. Itt hagyhatták az átutazók éjszakára a kocsikat és lovaikat.

1940-ben egy táncmulatság idején a német legények provokálták a magyar fiataltságot, mert maguknak akarták a falu leghíresebb mulatóját. A magyar ifjúság viszont összefogott, és nem engedték be a hőzöngő német fiatalokat. Nagy verekedés kerekedett, ennek csak a rendőrség beavatkozása vetett véget. Az események után a magyar legények zenészekkel együtt átmentek a Schleich-féle kocsmába. Néhány hónap múlva viszont a korábbi szokás szerint működött a nagykocma. Az épületet 1945 után lebontották, és az épületanyagot az új szövetkezeti otthon felépítésére használták. Így tűnt el a falu legrégebbi épülete.

Schleich Zoltán kocsmája

1925-ben Schleich Zoltán bátyjával, Jenővel közösen a főutcán, a német fertály kezdetén megvett egy nagyobb házat, amelyhez hozzáépített egy 22X10 m területű színháztermet, ennek volt a legnagyobb befogadóképessége 300–350 fő is elfért benne. Volt itt még kaszinó biliárdasztallal, táncterem, ivó, gang, egy vendégszoba, lakodalmos konyha, egy szoba, ahol a lakodalmak alkalmával a tortákat tartották. Itt lakott a kocsmáros is. Az épület alatt pince volt, 1000 hektoliter bor fért el benne. Az udvarban volt a kuglipálya, jégverem, pálinkafőzde és a sörfejtő. A tulajdonos volt a pincér, felesége, anyai nagyanyám pedig a szakácsné. A kocsmának naponta 20–40 kosztosa is volt. Jól főzött a szakácsné. Édesanyámtól tudom, hogy még a „nacselnik” is, a falu

bírója a kosztosok közé tartozott. Egy alkalommal, amikor beteg volt, üzent a kisbíróval, hogy galamblevest kér ebédre. A kocsmában csak egy cselédlányt alkalmaztak. Kíségítőpincéereket is csak nagyobb rendezvényekre fogadtak. Ebbe a kocsmába csak a gazdag németek jártak. Itt ünnepelték letelepedésük 150. évfordulóját is. Turcsik János fúvószenekara játszott.

A Fadi-kocsmá

Korábban Pap János tartotta, tőle vette meg Fadi István, és innen a kocsmá neve is. A főutcán a templom közelében állt. Ez a magyarok vendéglője volt, ami ivóból biliárdasztallal, táncteremből és pincéből állt. 1930-ban itt alakult a Magyar Közművelődési Egyesület. Elnökének a plébánost választották. Az egyesület tagjai minden második vasárnap itt gyülekeztek, énekeltek, előadásokat szerveztek, és színdarabokat adtak elő. Az egyesületnek a legodaadóbb tagjai Péter István, Krizsán Mihály, Szabó András, Német Péter és felesége Klára, Eiman Csibi voltak. Mái g emlegetik *A bor* és *A piros bugyellár* című színdarabokat, melyeket a harmincas években adtak elő. Tehetséges amatőr színész volt Szabó Veronika, ezért primadonnának nevezték a faluban.

A bunyevác kocsmá

A pacséri út sarkán levő kocsmába bunyevácok jártak, mivel többnyire ezen a környéken laktak. Ezt a kocsmát Stipan Paštrović, Roko Burnać, Marko Drvar, majd Kristijan Ehrsam tartotta. A kocsmá ivóval, táncteremmel és pincével rendelkezett. A bunyevácokon kívül a környékbeli magyarok és németek is megfordultak itt. Az első bunyevác prelót 1921. február 2-án itt rendezték meg.

A főutcán volt a Kopping- és Kiefer-kocsmá. Ide csak németek jártak. Kisebb kocsmákat, ivókat tartott még Bodonyi Mari, Išpanović Ivan-Kačmarac, Guldi Peter, Hermann Polak. A mozinál volt a Tóni Mária kocsmá. Híres ivó volt még a Mayer család tulajdonában levő Lina, valamint a Rentz-féle kocsmá.

A kocsmárosok a bort Baranyában, Tavankúton vagy Királyhalmán vásárolták. Évtizedeken át visszajártak egy-egy bortermelőhöz.

Május 1-jén a fiatalok a faluban több helyen májusfát állítottak. E helyek közé tartozott a Nagykocsmá és Schleich Zoltán kocsmája. A kocsmárosok a májusfát felállító fiatalokat itallal, cukorkával és aprósüteménnyel vendégelték meg.

1945 után a németeket kitelepítették, a faluba likai telepések érkeztek. A kocsmákat államosították, korábbi szerepük, melyet a művelődési élet szervezésben betöltöttek, ekkor megszűnt.

IRODALOM

- RAUSCH, Joseph
Gemeide Tscobopel. Nürnberg, 1989
- DŽINIĆ, Ilija
Conoplja (kézirat), 1975
- BELJANSKI, Milenko
Šest vekova Čonoplje. Sombor, 1996